

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 23. 04. 2014 r.

PG IV KP 15/14

2141
I K2P 15/14

*1+kop.
Pm*

**Sąd Najwyższy
Izba Karna
w Warszawie**

**Wniosek
Prokuratora Generalnego**

Na podstawie art. 60 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 499) wnoszę o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego zagadnienia prawnego wyrażającego się w pytaniu:

„czy warunkiem uznania wydatków za niezbędne w rozumieniu § 19 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 461) w przypadku realizacji czynności poza miejscem zamieszkania lub siedzibą obrońcy z urzędu jest złożenie wniosku o wyznaczenie innego obrońcy o jakim stanowi art. 84 § 2 zd. 2 k.p.k. i jego nieuwzględnienie, czy też złożenie takiego wniosku nie jest wymagane?”

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 60 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 499) jeżeli w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnią się rozbieżności w wykładni prawa Prokurator Generalny może przedstawić wniosek o ich rozstrzygnięcie Sądowi Najwyższemu w składzie siedmiu sędziów lub innym odpowiednim składzie.

Przy rozpoznawaniu wniosków obrońców z urzędu o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielanej z urzędu rozstrzyganych, w związku z rozpoznawaniem przez sądy apelacyjne apelacji w sprawach karnych ujawniły się rozbieżności w wykładni prawa co do tego, czy warunkiem uznania wydatków za niezbędne w rozumieniu § 19 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 461) w przypadku realizacji czynności poza miejscem zamieszkania lub siedzibą obrońcy z urzędu jest złożenie wniosku o wyznaczenie innego obrońcy o jakim stanowi art. 84 § 2 zd. 2 k.p.k. i jego nieuwzględnienie, czy też złożenie takiego wniosku nie jest wymagane.

W świetle znanych poglądów judykatury i doktryny prawa (m.in. postanowienie SN z dnia 25 lutego 2005 r. sygn. I KZP 33/04 oraz Lech Morawski, Zasady wykładni prawa, wyd. Dom Organizatora, Toruń 2010) celem wykładni jest ustalenie znaczenia przepisów prawa, czyli określenia do jakich sytuacji, podmiotów czy obiektów dana norma się odnosi.

Z treści art. 84 § 1 k.p.k. wynika, iż wyznaczenie obrońcy z urzędu uprawnia go do działania w całym postępowaniu, nie wyłączając czynności po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli (to wyznaczenie) nie zawiera ograniczeń. Natomiast § 2 tego artykułu stanowi, iż wyznaczenie obrońcy z urzędu nakłada na obrońcę obowiązek podejmowania czynności procesowych do prawomocnego zakończenia postępowania.

Ze zdania drugiego tego paragrafu wynika jednak, iż na uzasadniony wniosek obrońcy z urzędu, jeżeli czynności należy dokonać poza siedzibą lub miejscem zamieszkania obrońcy z urzędu prezes sądu może wyznaczyć dla dokonania tej czynności innego obrońcę spośród miejscowych adwokatów.

Warto również wskazać, iż na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (j.t. Dz. U. z 2009 r., Nr 146, poz. 1188 ze zm.) koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielanej z urzędu ponosi Skarb Państwa. Koszty te zgodnie z § 19 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 461) obejmują również niezbędne, udokumentowane wydatki adwokata.

Rozstrzygając wnioski obrońców z urzędu o przyznanie im kosztów na podstawie art. 84 § 2 k.p.k. w zw. z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (j.t. Dz. U. z 2009 r., Nr 146, poz. 1188 ze zm.) i § 19 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 461) sądy apelacyjne odmiennie rozstrzygały o relacjach pomiędzy art. 84 § 2 zd. 2 k.p.k., a § 19 pkt 2 cyt. rozporządzenia, w wyniku czego ujawniły się dwie grupy poglądów co do zagadnienia prawnego przedstawionego w *petitum* wniosku.

Pierwszą grupę reprezentuje wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 grudnia 2003 r. sygn. II AKa 365/03, w którym stwierdzono, iż „*przepis § 19 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.) stanowi o niezbędnych, udokumentowanych wydatkach obrońcy, a za takie nie mogą być uznane wydatki związane z przyjazdem obrońcy w sytuacji gdy nie korzysta on z ustanowionej w przepisie art. 84 § 2 k.p.k. możliwości złożenia wniosku*

o zwolnienie go z obowiązków obrony oskarżonego wówczas gdy czynność ma być dokonana w miejscowości innej niż siedziba kancelarii lub miejsca zamieszkania obrońcy. Jedynie bowiem wtedy gdyby obrońca wniosek taki złożył, wniosek ten zaś nie zostałby uwzględniony, wydatki łączące się z przyjazdem obrońcy do siedziby sądu byłyby wydatkami niezbędnymi". Stanowisko takie znalazło następnie odzwierciedlenie w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 grudnia 2011 r. sygn. II AKa 492/11, w którym podniesiono m.in., iż „brak jest podstaw do zasądzenia kosztów przejazdu z miejscowości, gdzie znajduje się siedziba kancelarii pełnomocnika do miejscowości, w której znajduje się sąd apelacyjny, albowiem ten może w stosownym czasie złożyć wniosek o wyznaczenie do udziału w rozprawie przed tym sądem pełnomocnika, którego kancelaria ma siedzibę w miejscowości będącej siedzibą sądu apelacyjnego". Zbieżne z tym poglądem stanowisko wypowiedział później Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 21 marca 2012 r. sygn. II AKa 60/12, z którego wynika, iż obrońca ma obowiązek złożyć wniosek o wyznaczenie innego obrońcy mającego miejsce zamieszkania lub siedzibę w miejscowości, w której ma realizować swe obowiązki obrończe, a dopiero w razie nieuwzględnienia tego wniosku aktualizuje się jego prawo do wyższych kosztów.

Drugi nurt orzecznicy reprezentowany jest w wyrokach Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 grudnia 2009 r. sygn. II AKa 365/09 oraz Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 18 października 2012 r. sygn. II AKa 134/12 wyrażających pogląd, iż wydatkami niezbędnymi są wydatki poczynione przez obrońcę z urzędu na dojazd, na widzenie z oskarżonym pozbawionym wolności w innej miejscowości niż ta, w której ma siedzibę jego kancelaria lub w której on mieszka. Również Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z dnia 9 sierpnia 2011 r. sygn. II AKz 301/11 wskazał, iż „gdy oskarżony jest sądzony poza miejscowością, w której ma siedzibę obrońca oskarżonego, dojazd adwokata na rozprawę własnym samochodem jest czynnością nieodzowną, której koszt podlega zwrotowi jako wydatek niezbędny (§ 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie ... (Dz. U. z 2002 roku Nr 163 poz. 1348 z późn. zm.). Nie ma znaczenia, czy adwokat wystąpił wcześniej z wnioskiem

o wyznaczenie w jego miejsce obrońcy z miejscowości, w której siedzibę ma sąd (art. 84 § 2 k.p.k.). Złożenie takiego wniosku jest prawem, a nie powinnością obrońcy, bo należy do zakresu wykonywania obrony, jest więc rzeczą suwerennej decyzji obrońcy. Za nietrafne uznaje Sąd odmiennie zapatrywanie prawne wyrażone w tym przedmiocie w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 grudnia 2003 roku - II AKa 365/03 - KZS 6/04 poz. 78, OSNPK 3/05 poz. 29, OSA, 9/04 poz. 70, LEX 120372), do którego nawiązuje w swym rozstrzygnięciu sąd I instancji”.

Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z dnia 14 grudnia 2012 r. sygn. II AKz 364/12 wywodząc, iż „w sytuacji, kiedy oskarżony jest pozbawiony wolności w miejscowości poza siedzibą kancelarii obrońcy lub miejscem jego zamieszkania, koszty dojazdu adwokata na widzenie z oskarżonym stanowią wydatki niezbędne w rozumieniu § 19 pkt 2 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.). Takim wydatkiem będą również koszty przejazdu do siedziby organu procesowego celem osobistego odbioru zezwolenia na widzenie z oskarżonym pozbawionym wolności, jeśli obrońca nie ma innych możliwości odebrania zezwolenia. Kosztów tych nie zalicza się do należnej obrońcy z urzędu opłaty za świadczoną pomoc prawną określonej w § 19 pkt 1 rozporządzenia”. Pamiętać wszakże należy, iż jakość czynności podejmowanych przez obrońcę występującego już na wcześniejszych etapach postępowania karnego jest z reguły wyższa niż takiego, który ma uczestniczyć tylko w „wycinku” całego postępowania (podobnie: postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2011 r. sygn. II KK 316/10)

W kontekście omawianej problematyki podkreślić należy, iż znaczeniu słowa „konieczne” odpowiada znaczenie słów „nieodłączne, nieodzowne, potrzebne, wymagane, żądane, istotne, niezastąpione, potrzebne” (www.synonimy.ux.pl, www.synonimy.pl). Należy zatem przyjąć, iż wydatki konieczne to takie wydatki, które obrońcy z urzędu pozwalają na prawidłowe, zgodne z zasadami etyki zawodowej, profesjonalne prowadzenie obrony, a oskarżonemu gwarantują faktyczną

realizację prawa do obrony. Do takich wydatków trzeba zaliczyć wszystkie wydatki związane choćby z koniecznością udania się przez obrońcę poza miejscowość, gdzie ma siedzibę lub miejsce zamieszkania, jeżeli te są związane z udziałem w czynnościach procesowych oraz innych czynnościach, które w punktu widzenia należycie pojmowanej obrony są celowe, w tym wynikające z widzeń z pozbawionym wolności oskarżonym. W literaturze przedmiotu (m.in. Tomasz Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o światku koronnym, V wydanie, wyd. LEX, Warszawa 2008, s. 271/272, Ryszard A. Stefański, Koszty obrony obligatoryjnej [w:] Obrona obligatoryjna w polskim procesie karnym, wersja elektroniczna LEX/el) podnosi się iż ideą ustawodawcy tworzącego ramy stosunku obrończego było, by ten sam obrońca działał w toku całego procesu, poczynając od postępowania przygotowawczego, poprzez postępowanie rozpoznawcze, a kończąc nawet na etapie postępowania kasacyjnego. Taki stan rzeczy ma w założeniu zapewnić lepszą skuteczność obrony, bowiem tylko obrońca działający na całym etapie postępowania karnego może nie tylko uzyskać zaufanie klienta, ale również on zna cały materiał dowodowy, wie również jakiej obrony oczekuje jego klient. Doktryna prawa stanęła również na stanowisku, iż o ile wniosek obrońcy o jakim stanowi art. 84 § 2 zd. 2 k.p.k. jest fakultatywny, to również sąd powinien go bardzo ostrożnie uwzględniać, tak by nie naruszyć prawa oskarżonego do obrony. Mieć tu należy na uwadze nie tylko konieczność zapoznania się „nowego” obrońcy z materiałem dowodowym i mogącą być konsekwencją takiego wyznaczenia konieczność odroczenia rozprawy, tak by obrońca mógł przynajmniej przejrzeć akta sprawy, ale również kwestię zaufania oskarżonego lub jego braku do tego obrońcy.

Wydają się pozbawione podstawy prawnej oczekiwania, by obrońca z urzędu, za każdym razem, gdy zamierza udać się w związku z realizowaną obroną z urzędu na czynności poza miejsce zamieszkania lub siedziby, składał wniosek o wyznaczenie innego obrońcy spośród obrońców prowadzących praktykę w tym innym miejscu. Ustawodawca w art. 84 § 2 zd. 2 k.p.k. inicjatywę wystąpienia z takim wnioskiem jednoznacznie składa w ręce obrońcy, a braku wniosku nie łączy z jakąkolwiek sankcją, w szczególności sankcją pozbawienia zwrotu części poniesionych wydatków.

Na marginesie wywodów wniosku podkreślić należy, iż jakkolwiek rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu było kilkakrotnie nowelizowane, a obecny tekst jest tekstem jednolitym, to zmiany legislacyjne pozostawały bez wpływu na treść § 19 pkt 2 tego aktu prawnego. Zmiany legislacyjne nie miały też wpływu na treść art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze, natomiast treść art. 84 § 2 k.p.k. uległa modyfikacji w ten sposób, iż wniosek obrońcy, o którym stanowi art. 84 § 2 zd. 2 k.p.k. z jednej strony stał się fakultatywny, zależny wyłącznie od woli obrońcy, a z drugiej – również jego złożenie nie wiąże sądu. Nie można zatem w obecnym stanie prawnym dowodzić obrońcy z urzędu, iż wniosek miał być złożony. Podjęcie przez obrońcę czynności poza siedzibą lub miejsce zamieszkania stanowi zatem przesłankę przyznania mu odpowiednio wyższych kosztów, nawet gdy nie składa wniosku w trybie art. 84 § 2 zd. 2 k.p.k.. Zaznaczyć zresztą należy, iż wszystkie powołane orzeczenia dotyczą sytuacji, gdy wniosek obrońcy w trybie art. 84 § 2 zd. 2 k.p.k. był fakultatywny.

W tym stanie rzeczy wystąpienie z niniejszym wnioskiem stało się uzasadnione, bowiem dostrzeżono przesłanki uprawniające Prokuratora Generalnego do wystąpienia z niniejszym zagadnieniem prawnym.

Podkreślić należy, iż Sąd Najwyższy niezwykle rzadko wypowiada się w materii przedstawionej w tym wniosku, a kwestia zawarta w *petitum* wniosku w ogóle nie była przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, w tym na podstawie art. 441 § 1 k.p.k.

Zważyć natomiast należy, iż Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 26 listopada 2013 r. sygn. SK 33/12 uznał, iż art. 426 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 20 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2011 r., Nr 48 poz. 246) w zakresie w jakim nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia w przedmiocie kosztów nieopłaconej przez strony pomocy prawnej udzielonej z urzędu, zasądzonych

po raz pierwszy przez sąd odwoławczy jest niezgodny z art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Wyrok ten opublikowano w Dzienniku Ustaw z 2013 r. poz. 1436. z dnia 04 grudnia 2013 r.

Przed Trybunałem Konstytucyjnym pod sygn. K 34/12 zawiśł również wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o stwierdzenie niezgodności art. 426 § 1 i 2 k.p.k. w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2011 r., Nr 48 poz. 246) w zakresie w jakim nie daje podstaw do zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy – art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 i art. 45 ust. 1 oraz w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Zarówno Prokurator Generalny jak i Sejm w pisemnych stanowiskach poparli ten wniosek.

Poza sporem podnieść natomiast należy, iż podjęta przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 60 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym uchwała nie rozstrzyga żadnej konkretnej sprawy, a stanowiąc element nadzoru judykacyjnego wywiera wpływ na stabilizację i prawidłowość późniejszego orzecznictwa oraz praktykę stosowania prawa, co ma znaczenie dla pogłębiania kultury prawnej społeczeństwa. Zarówno rozpoznana już skarga konstytucyjna jak i wskazany wyżej wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich stanowią dodatkową przesłankę do wystąpienia z przedstawionym w *petitum* wniosku zagadnieniem prawnym do Sądu Najwyższego.